

Натисніть тут, щоб

КУПИТИ КНИГУ НА САЙТІ

або

замовляйте по телефону:

(0352) 28-74-89, 51-11-41

(067) 350-18-70

(066) 727-17-62

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

І.М. Веремійчик

Уроки трудового навчання

2 клас

Навчально-методичний посібник

До підручника І.М. Веремійчика, В.П. Тиценка

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

Богдан

УДК 371.32:371.381
ББК 74.263
В 31

Серію «Бібліотека вчителя» засновано 2007 р.

Рецензенти:

доктор педагогічних наук, професор,
декан педагогічного інституту СНУ імені Лесі Українки
І.О. Смолюк

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін
Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка
О.Н. Дем'янчук

кандидат педагогічних наук, заступник директора з виробничого навчання
Луцького педагогічного коледжу
О.А. Гузенко

Веремійчик І.М.

В 31 Уроки трудового навчання : 2 кл. : навчально-методичний посібник / І.М. Веремійчик. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2016. — 88 с. — (Серія «Бібліотека вчителя»).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-4547-6

У посібнику подано конспекти уроків трудового навчання для 2-го класу, зміст яких відповідає навчальній програмі Міністерства освіти і науки України, Державному стандарту початкової загальної освіти та підручнику «Трудове навчання. 2 клас» (автори І.М. Веремійчик, В.П. Тищенко).

Пропонуються бесіди на етапі вивчення нового матеріалу, розгорнуті пояснення та зразки виготовлення робіт, цікавий додатковий матеріал.

Для вчителів початкових класів, методистів та студентів педагогічних спеціальностей.

УДК 371.32:371.381
ББК 74.263

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина даного видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)
ISBN 978-966-10-4547-6

© Навчальна книга — Богдан, 2016

ПЕРЕДМОВА

У Державному стандарті освіти галузь «Технології» («Трудове навчання») забезпечує умови для поєднання інтелектуального, фізичного й соціального розвитку учнів у трудовій та конструкторсько-технологічній діяльності.

Метою трудового навчання в початковій школі є формування і розвиток у межах вікових можливостей предметно-перетворювальної компетентності учнів, яка дає можливість їм самостійно вирішувати предметно-практичні та побутові завдання. Для досягнення зазначеної мети передбачається виконання наступних завдань:

- формування в межах вікових можливостей узагальнених способів (алгоритмів) предметно-перетворювальної діяльності з дотримання безпечних прийомів ручної праці та економного використання матеріалів;
- розвиток творчих здібностей, елементів графічної грамоти, умінь працювати в колективі та навичок виконання операцій із ручних технік обробки матеріалів;
- набуття досвіду побутової практичної діяльності та способів предметно-практичних дій ручними техніками для оволодіння в основній школі основами технологій;
- виховання в учнів шанобливого ставлення до людей праці та їх професій, трудових традицій українського народу та інших народів світу.

Зміст «Трудового навчання» визначається за такими змістовими лініями:

- ручні техніки обробки матеріалів;
- технічна творчість;
- декоративно-ужиткове мистецтво та самообслуговування.

Відповідно до цих цілей і завдань трудового навчання видано підручники для учнів початкових класів загальноосвітньої школи, на основі яких у пропонованому посібнику розкрито систему роботи вчителя початкових класів на уроках праці.

Основна мета навчально-методичного посібника — всебічно розкрити на базі методичних розробок уроків професійні дії вчителя під час проведення практичних занять із різними матеріалами й організаційними формами навчання (індивідуальною, парною, колективною, у малокомплектних класах).

У методичних розробках типових уроків застосовано найбільш ефективні методи та прийоми трудового навчання й організаційні форми навчально-трудового процесу. Використано досвід творчих учителів початкових класів і наукові дослідження з різних проблем, пов'язаних із методикою ручної праці.

Автор цього посібника рекомендує орієнтовну структуру комбінованого уроку, обґрунтовуючи застосування кожного етапу навчально-трудового процесу. Залежно від навчально-виховних цілей і вибраного об'єкта праці вчитель може змінювати структуру уроку, наприклад, мотивувати навчально-трудова діяльність запланованого уроку після проведення актуалізації знань учнів. Якщо вчитель лише частково використовує опорні знання учнів для підготовки до основного матеріалу, доцільно підготувати роботу проводити методом вступної бесіди. У структурі уроку засвоєння нових знань можуть бути інші етапи, ніж на комбінованому уроці, наприклад: «Лабораторно-дослідницька робота»; «Навчально-пізнавальна діяльність учнів»; «Конструкторсько-пізнавальна діяльність».

Типи уроків трудового навчання в об'єднаних класах малокомплектної школи майже ті самі, що й у звичайних класах, але виникає потреба в удосконаленні структури уроку, доборі споріднених тем та форм самостійної роботи.

Якщо навчальна тема й об'єкт праці розраховано на два уроки, доцільно розробляти один конспект на заняття.

Студенти вищих навчальних закладів напряму 6.010102 — Початкова освіта вивчають навчальний предмет «Трудове навчання з практикумом».

Це видання слугуватиме й майбутнім учителям, які мають професійно проводити уроки трудового навчання. Тому завдання навчально-методичного посібника — висвітлити на конкретних уроках професійну практичну діяльність вчителя у:

- правильному виборі об'єктів навчальної праці, матеріалів та інструментів відповідно до вікових особливостей учнів;
- розробці навчально-трудового процесу на уроках;
- складанні планів-конспектів уроків праці;
- використанні оптимальних методів і прийомів під час проведення уроків;
- доступному поясненні технологічних процесів обробки матеріалів;
- використанні творчих підходів до виготовлення навчальних виробів;
- застосуванні на уроках міжпредметних зв'язків;
- засвоєнні правил безпеки та культури праці на уроках.

Матеріали навчально-методичного посібника студенти можуть використовувати під час проходження педагогічної практики та написання курсових і магістерських робіт із методики трудового навчання. Видання також можна використовувати під час вивчення визначених програмою курсу навчальних тем:

«Предмет і завдання трудового навчання» («Завдання трудового навчання в початковій школі»);

«Психолого-педагогічні основи навчально-трудової діяльності молодших школярів» («Психолого-педагогічні вимоги до уроків»);

«Урок як основна форма організації трудового навчання» («Урок трудового навчання», «Уроки трудового навчання в малокомплектній школі»);

«Експерсії в трудовому навчанні» («Експерсії в трудовому навчанні»);

«Робота з папером і картоном» («Згинання і складання паперу», «Згинання паперу й картону», «Орнамент», «Витинанка», «Новорічна витинанка», «Паперові об'ємні фігури», «Об'ємні новорічні прикраси», «Іграшки з паперових кілець», «Оригамі», «Моделі в техніці оригамі», «Декоративні квіти», «Макетування», «Макетування одноповерхового будинку»);

«Конструювання художніх виробів із природних матеріалів» («Робота з природними матеріалами», «Аплікаційні композиції з природних форм», «Вироби з об'ємних природних форм», «Сувеніри з насіння ясеня та пир'я», «Рослинний орнамент», «Робота з пластиліном», «Об'ємні вироби з пластиліну»);

«Робота з текстильними матеріалами» («Аплікації з використанням ниток», «Самообслуговування», «Подарунки до Дня матері»);

Технічне моделювання і конструювання («Макетування із сірникових коробок», «Конструювання з деталей технічних наборів»).

УРОК ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Специфіка й типи уроків

Ефективність навчання залежить не тільки від змісту, методів, засобів, а й від форм його організації.

Під час трудового навчання в початкових класах найбільш характерні такі форми організації навчально-ного процесу: урок, екскурсія, гурткові заняття, індивідуальна робота.

Урок — основна форма організації навчально-виховної роботи в школі. Уроки трудового навчання мають певні особливості порівняно з уроками інших навчальних предметів, а саме:

- центральне місце на уроці трудового навчання займає практична робота учнів;
- вироби, які виготовляють учні, мають суспільно корисну спрямованість, знаходять практичне застосування в школі, дошкільному закладі, сім'ї;
- робота з різальним інструментом зобов'язує вчителя ретельно стежити за дотриманням правил безпечної праці.

Типи уроків трудового навчання визначають переважно за цілями навчання (урок засвоєння учнями нових знань; урок формування умінь і навичок; комбінований урок; урок-екскурсія). Деякі методисти розрізняють типи уроків за змістом (уроки з обробки паперу, тканини, різних матеріалів). Найбільш поширений у практиці початкових класів комбінований тип уроку.

Психолого-педагогічні вимоги до уроків

Першочергове завдання вчителя трудового навчання — формувати в дітей позитивне ставлення до уроків праці. Для цього педагог має застосовувати нестандартні форми проведення занять і пропонувати дітям цікаві за змістом та способом використання об'єкти робіт, з якими вони будуть працювати.

Педагогіка співробітництва вчителя й учня, колективний пошук шляхів розв'язання трудових завдань, опора на творчий досвід дітей — одні з основних сучасних форм проведення уроків і спілкування зі школярами.

Із психологічного погляду важливим моментом на уроці є актуалізація життєвого досвіду й уявлення дітей, розвиток їхніх відчуттів, використання наочності, художнього емоційного слова. Це стимулює сприймання й активність учнів. Для дітей молодшого шкільного віку характерне конкретно-образне мислення, тому вони сприймають спочатку виріб загалом, а потім, аналізуючи, розкладають його на частини, з яких він зроблений. Відповідно до цієї особливості на початку уроку доцільно продемонструвати готовий виріб. У такому разі учні, виготовляючи окремі деталі, знатимуть і розумітимуть їх застосування, уявлятимуть розміщення у виробі.

Важливе значення для успішного виконання трудових завдань на уроці має робоча атмосфера, у якій працює дитина. На окремих етапах виконання завдань доцільно залучати учнів до практичного розв'язання проблемних ситуацій, навчити їх зіставляти, порівнювати, контролювати, оцінювати результати роботи.

Спостереження і досліди дають змогу молодшим школярам із кожним уроком упевненіше й точніше розрізняти властивості матеріалів (м'який — твердий, легкий — важкий, щільний — пористий, крихкий, пружний, прозорий, білий, кольоровий тощо), а також особливості кожного матеріалу під час його обробки інструментами.

Цілеспрямовані спостереження, досліди, прості лабораторні роботи допомагають розвивати пізнавальну активність учнів, яка стимулює до пошуку ними найкращих варіантів розв'язання практичних завдань із конструювання, виготовлення й опорядження виробу, самостійного виявлення причини невдач, ліквідування наслідків помилок.

Підготовка вчителя до уроків, їх планування

Якість кожного уроку трудового навчання і досягнення поставленої мети залежить від підготовки вчителя до уроку (продумування його структури, змісту, методики проведення, підготовка матеріалів, інструментів тощо).

Підготовка вчителя до занять складається з попередньої підготовки (перспективного планування), що завершується складанням календарно-тематичного плану та безпосередньої підготовки (початкового планування до визначеного уроку).

Попередню підготовку до занять вчителі проводять переважно під час літніх канікул. Умовно її можна розділити на кілька етапів:

- а) вивчення навчальної програми й пояснювальної записки до неї, визначення обсягу та змісту занять із кожної теми (особливо ретельно цю роботу мають виконувати молоді вчителі);
- б) опрацювання навчальної літератури, нових методичних матеріалів, статей у журналах та збірниках, у яких висвітлено досвід і теоретичні питання змісту, організації та методики проведення занять; вивчення передового досвіду з трудового навчання місцевих учителів;
- в) підготовка обладнання та наочних посібників до занять;
- г) складання переліку виробів, які виготовлятимуть учні з урахуванням програмних вимог, дидактичних і методичних завдань;

г) продумування технології виробу (деякі вироби учитель має виготовити сам, щоб перевірити послідовність етапів роботи й витрати часу, передбачити можливі помилки учнів та їх виправлення).

Завершальним етапом попередньої підготовки вчителя до занять із трудового навчання є продумування системи уроків з кожної теми та складання календарного плану, який упорядковують до початку навчального року на семестр (його затверджує заступник директора школи з навчальної роботи).

Безпосередня підготовка вчителя до уроку полягає у визначенні конкретного змісту, форм організації і методів проведення кожного заняття, налаштування відповідних матеріалів, наочних посібників.

Початком цієї підготовки є аналіз попереднього уроку, під час якого вчитель визначає, наскільки вдало його проведено, чи досягнута його мета, як учні засвоїли знання та вміння.

На основі цього вчитель уточнює мету уроку.

Загальну мету визначають комплексно в триєдиному зв'язку навчальних, розвивальних і виховних цілей:

- навчальні цілі спрямовані на формування в учнів загальних і спеціальних знань і вмінь;
- розвивальні цілі передбачають удосконалення сенсомоторики дитини, розвиток її образного й логічного мислення, просторових уявлень, творчих конструкторських здібностей;
- виховні цілі спрямовані на виховання у школярів позитивних якостей (потреби до праці, трудової культури, естетики, економного ставлення до матеріалів, бережливого ставлення до результатів праці інших людей, поваги до людей праці).

Структура уроку

Структуру уроку визначають навчально-виховними цілями. Якщо метою уроку є виготовлення різноманітних виробів, основну увагу приділяють практичному навчанню. Якщо ж учнів потрібно ознайомити з властивостями матеріалу, особливостями його використання, то основну частину часу уроку витрачають на проведення дослідів із виявлення тих чи інших властивостей.

Комбінований урок із трудового навчання може мати таку структуру:

I. Організація учнів до уроку.

Як відомо, якість уроку значною мірою залежить від того, наскільки організовано його починають. Насамперед учитель перевіряє готовність учнів до уроку. Його можна розпочинати лише тоді, коли вчитель переконується, що всі учні мають потрібні для роботи матеріали й інструменти. Якщо учні використовують матеріали, які зберігаються в робочій кімнаті, або інструменти загального користування, доцільно їх роздавати на робочі місця до початку уроку.

II. Мотивація навчально-трудова діяльності.

Учитель повідомляє тему й мету уроку, називає (демонструє) об'єкт праці, його практичне застосування. Розуміння учнями мети уроку забезпечує свідому й цілеспрямовану трудову діяльність, навчальний і виховний характер його змісту.

Іноді варто з'ясувати доцільність трудової діяльності разом з учнями. Якщо, наприклад, заплановано виготовлення вітальних листівок чи подарунків для ветеранів війни, то вчитель запитує в учнів про свято, яке наближається, про ветеранів (родичів чи знайомих), про те, як діти можуть їх привітати. Після цього називає тему уроку, навчальні й розвивальні цілі. Виховну мету (виховання поваги до ветеранів та виховання естетики під час виготовлення виробів) учні визначають самі під керівництвом учителя.

III. Актуалізація знань учнів.

На цьому етапі уроку вчитель виявляє опорні знання учнів, їх готовність до сприймання навчального матеріалу, використовуючи метод бесіди (запитання до учнів мають бути конкретними, точними, чіткими). Так, вивчаючи тему «Аплікації з тканини» (2 клас), учні вже мають певні знання про цей вид роботи, тільки з папером та рослинними формами. Тому на запитання вчителя «Що таке аплікація?», «Для чого її застосовують?», «З якого матеріалу можна використати основу для аплікації?» другокласники, зазвичай, правильно відповідають.

IV. Послідовність трудових дій.

Планування послідовності роботи здійснюють для того, щоб учні усвідомили обсяг і характер трудового завдання. Аналіз трудової діяльності можна проводити на основі зразка виробу, графічного зображення, застосовуючи комплексний метод — інструктаж. Під час визначення послідовності трудових дій потрібно залучати дітей до аналізу об'єкта праці, визначення його розмірів, форми, конструкції, матеріалу. Доцільно це робити за допомогою таких запитань:

- Яка загальна форма виробу?
- З яких основних частин складається виріб?
- Як з'єднані деталі в ньому: нерухомо, рухомо, роз'ємно?
- З яких матеріалів виготовлено виріб?

- Які інструменти будуть потрібні для роботи?
- Які частини виробу потрібно виготовляти спочатку?
- У якій послідовності краще їх з'єднувати?

У процесі виконання творчих робіт учень самостійно аналізує створений ним образ спроектованого виробу.

На цьому етапі уроку вчитель повідомляє школярам або повторює з ними правила безпечної праці з відповідним інструментом, а також санітарно-гігієнічні вимоги під час роботи з матеріалами, що використовуються.

V. Самостійна робота учнів.

Це найважливіша частина уроку, на яку відводять 25–30 хв. Самостійна робота учнів над виготовленням виробу не виключає керівної ролі вчителя на уроці. Він стежить за діяльністю всього класу й кожного учня окремо, за прийомами виконання завдання, дотриманням правил безпеки й культури праці. Якщо неправильно виконує завдання один або кілька учнів, учитель індивідуально дає додатковий інструктаж. За наявності помилок у більшій частині школярів учитель припиняє роботу і проводить фронтальний інструктаж, указує на допущені помилки й пояснює шляхи їх виправлення. Указуючи на помилки, учитель не виконує роботу за учнів, а тільки керує їх діями. Надмірна опіка вчителя заважає вихованню самостійності в учнів, тому індивідуальна допомога потрібна лише в разі потреби, щоб вивести дитину знову на сходинку «самостійної стежини».

На уроках трудового навчання використовують різні форми практичної роботи учнів: фронтальну, парну, групову, колективну (залежно від кількості учнів, задіяних у виконанні трудового завдання). Цікаві уроки можна проводити у формі ділової гри чи змагання.

Під час виконання нескладних практичних завдань методисти рекомендують використовувати музичний супровід, так звану функціональну музику, яка виконує певну функцію — створює на уроці позитивний емоційний фон трудового процесу, підвищує настрій учнів, їх працездатність. Музика має бути мелодійною і без надмірного звучання. Якщо вчитель помічає, що учні стомлюються, — проводить із ними фізкультвправи.

Тим дітям, які найшвидше виконали завдання, учитель радить попрацювати додатково, наприклад, зміцнити виріб надійнішим кріпленням, оздобити виріб, придумати йому назву, а також, в разі потреби, допомогти своїм однокласникам.

VI. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

За 3–4 хв до кінця уроку вчитель вибирає кілька дитячих робіт для колективного обговорення, активно залучаючи учнів до аналізу й оцінювання їх якості, підсумовує висловлювання учнів, навчає їх об'єктивно оцінювати якість виробу. Роботи решти учнів схвалює (чи вказує на недоліки) індивідуально. Особливо відзначає тих, хто виявив творчу самостійність.

Об'єктивне оцінювання навчальних досягнень учнів сприяє їх активній трудовій і пізнавальній діяльності.

Критерії оцінювання робіт із трудового навчання мають комплексний характер. Вони включають такі компоненти:

- рівень застосування передбачених програмою теоретичних знань та вмінь у практичній діяльності;
- рівень засвоєння прийомів роботи ручним інструментом;
- забезпечення якості виробу під час виконання робіт;
- рівень економності, раціональності при використанні матеріалів;
- рівень самостійності, творчості у процесі організації і виконання роботи;
- дотримання правил безпеки та культури праці.

Оцінюючи учнівську роботу, вчитель звертає увагу на поставлену мету уроку. Якщо, наприклад, одним із навчально-виховних завдань є виховання в дітей економного ставлення до матеріалу, то вчитель акцентує на цьому увагу, даючи пріоритет цій вимозі й в оцінюванні виробу. Першочерговим критерієм оцінки творчої учнівської роботи є конструктивний підхід до створення виробу, його новизна, оригінальність.

VII. Підсумок уроку.

Учитель з'ясовує в учнів, що вони навчилися на даному уроці, що їм найбільше запам'яталося, якими новими словами чи вміннями вони оволоділи.

VIII. Прибирання робочих місць.

Після того як учитель з'ясує, що учні засвоїли матеріал уроку, дає завдання прибрати робочі місця. Кожен учень прибирає своє робоче місце. Інструменти індивідуального користування діти складають у папки, а загального користування здають черговим для зберігання їх у шафі. Рештки матеріалів також складають у папки або шафи. Чергові перевіряють чистоту робочих місць і приймають кімнату.

Орієнтовна схема аналізу уроку трудового навчання

I. Організація учнів до уроку.

1. Наявність матеріалів, інструментів на кожному робочому місці.

II. Мотивація навчально-трудової діяльності.

1. Доступність у формуванні вчителем мети уроку.
2. Практична значущість об'єкта праці.

III. Актуалізація знань учнів.

1. Чіткість й актуальність запитань.
2. Раціональне використання часу.

IV. Послідовність трудових дій.

1. Володіння вчителем термінології з відповідної теми.
2. Залучення учнів до планування трудового процесу.
3. Використання наочності (зразків виробів, ескізів, схем, технологічних карток).
4. Пояснення або повторення правил безпеки та культури праці.

V. Самостійна робота.

1. Діяльність учителя протягом практичної роботи (спостереження за діяльністю всього класу й кожного учня окремо, надання допомоги при потребі).
2. Уміння і навички учнів під час виконання трудових операцій.
3. Самостійність і творчість молодших школярів у трудовому процесі.
4. Дотримання учнями правил безпеки та культури праці.

VI. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

1. Колективне обговорення якості окремих виробів.
2. Мотивація оцінки учнівських виробів.
3. Підведення підсумків уроку.

VII. Прибирання робочих місць.

1. Вміння і навички учнів під час наведення порядку на робочому місці.
2. Роль чергових на кінцевому етапі уроку.

Висновки.

1. Міжпредметні зв'язки в процесі навчання.
2. Обладнання уроку, його якість і використання.
3. Методи й форми, задіяні вчителем під час проведення заняття.
4. Професійні здібності вчителя, його майстерність, такт у спілкуванні з молодшими школярами.
5. Мова вчителя та учнів.
6. Трудова дисципліна на уроці.
7. Досягнення навчальної, розвивальної і виховної мети.

Вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів

Змістом вимог до оцінювання є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень учнів, які структуровані в навчальних програмах за предметами.

Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюють за 12-бальною шкалою: у II семестрі 2 класу та в 3–4 класах із предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мова і література», «Математика», «Природознавство», «Суспільствознавство» та предмета «Трудове навчання».

Об'єкти перевірки та оцінювання:

- виконання практичних робіт;
- знання про види, властивості й прийоми обробки різних матеріалів відповідними інструментами та способами;
- уміння читати просту техніко-технологічну документацію (ескізи, креслення, схеми) та працювати за нею;
- уміння самостійно аналізувати конструкцію виробу, визначати послідовність виконання дій під час виготовлення виробів;
- уміння творчо використовувати декоративні та конструктивні властивості форми, матеріалів, кольору для розв'язання конкретних завдань;
- уміння використовувати різні техніки відповідно до конструктивного або декоративно-художнього завдання;
- уміння створювати творчий задум і практично втілювати його під час виготовлення виробу;

— знання про світ професій: їх зовнішні характерні ознаки й результати, інструменти, матеріали та способи праці, мету й умови праці;

— навички правильного й безпечного користування ручними інструментами та пристосуваннями, економного використання матеріалів.

Виконання всіх практичних робіт на уроках трудового навчання рекомендується оцінювати. При цьому оцінювати в балах на розсуд учителя можуть кращі роботи або роботи, під час виконання яких учень виявив старанність і результативність власної діяльності. Водночас рекомендується організувати завершення роботи тим учням, які не встигли закінчити виріб на уроці.

Виявлення рівня знань школярів учитель може здійснювати за допомогою бесід, розповідей, дидактичних ігор тощо.

Оцінювання здійснюють згідно з наказом Міністерства освіти і науки від 21.08.2013 р. № 1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти».

Рівень навчальних досягнень учня / учениці	Бали	Характеристика навчальних досягнень учня / учениці
I рівень — початковий	1	Учень / учениця може розпізнавати деякі об'єкти вивчення (матеріали, інструменти, моделі тощо) та називає їх (на побутовому рівні).
	2	Учень / учениця описує незначну частину об'єктів вивчення; частково розпізнає інструменти та обладнання для виконання практичних робіт.
	3	Учень / учениця має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; з допомогою вчителя виконує елементарні практичні завдання після кількаразового повторення; використовує за призначенням робочі інструменти та обладнання.
II рівень — середній	4	Учень / учениця знає окремі відомості, що стосуються практичних робіт; застосовує елементарні прийоми роботи інструментом; може повторити за зразком певну операцію.
	5	Учень / учениця відтворює навчальний матеріал, необхідний для виконання практичних робіт, з допомогою вчителя; виконує окремі операції практичних робіт із недоліками.
	6	Учень / учениця самостійно відтворює значну частину навчального матеріалу, необхідного для виконання практичних робіт; виконує дії за зразком і допомогою вчителя.
III рівень — достатній	7	Учень / учениця самостійно відтворює навчальний матеріал, необхідний для виконання практичних завдань; частково контролює власні навчальні дії; виконує операції за зразком з окремими незначними відхиленнями.
	8	Учень / учениця виявляє розуміння навчального матеріалу, наводить приклади, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки незалежності між матеріалами та способами їх обробки; використовує набуті знання й уміння в стандартних ситуаціях.
	9	Учень / учениця володіє навчальним матеріалом і реалізовує свої знання та вміння в практичній діяльності; практичні роботи виконує з незначними відхиленнями в кінцевому результаті.
IV рівень — високий	10	Учень / учениця володіє глибокими знаннями та уміннями і застосовує їх у нестандартних ситуаціях; бере активну участь у розробленні та реалізації практичних робіт; практичні роботи виконує відповідно до запланованих вимог.
	11	Учень / учениця володіє гнучкими знаннями і навичками в межах вимог навчальної програми, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; знаходить і аналізує додаткову інформацію; самостійно розробляє варіативну складову практичних робіт та забезпечує її виконання.
	12	Учень / учениця має системні знання та навички з предмета, свідомо використовує їх, у тому числі в проблемних ситуаціях; самостійно розробляє технологічний процес виготовлення виробу та забезпечує його якісне виконання.

Тематичну оцінку виставляють на основі поточних балів; семестрову — на основі тематичних балів з урахуванням загального результату роботи учнів упродовж відповідного семестру. На основі семестрового оцінювання виставляють річну оцінку з урахуванням динаміки особистих досягнень учня.

Експерсії в трудовому навчанні

Експерсії під час уроків трудового навчання в початковій школі — форма організації навчально-виховного процесу. Проведення експерсії на виробництво сприяє зміцненню зв'язків із життям, оскільки учні ознайомлюються з працею дорослих не з книг, не з розповіді вчителя, а безпосередньо в робочій обстановці. Спостереження учнів під час експерсії поглиблюють їхню зацікавленість до праці, розширюють політехнічний світогляд. Школярі ознайомлюються з різними професіями та працею людей, а це сприяє професійній орієнтації, свідомому вибору життєвого шляху.

Основна мета експерсії — збагатити (розширити, поглибити) чуттєве й логічне пізнання дітей, їх соціальний досвід, сприяти розвитку мислення й уяви.

Кожна експерсія має бути пов'язана зі змістом програмного матеріалу, мати конкретне навчальне завдання. Програма з трудового навчання в початкових класах відзначається політехнічною спрямованістю, з її змістом пов'язані експерсії на низку виробництв: парк сільськогосподарських машин, ферму, сад, город; швейну фабрику або майстерню з пошиття одягу; будівельний майданчик; друкарню; столярну та слюсарну майстерні.

Залежно від змісту теми й підготовки учнів експерсію можна провести як підготовчу до вивчення теми, під час вивчення матеріалу і як завершальний етап його засвоєння. Експерсії в молодших класах доцільніше проводити тоді, коли школярі оволодіють знаннями з технології обробки матеріалів, в іншому випадку побачене на експерсії вимагатиме ґрунтовного пояснення. Природно, що всебічне вивчення всіх сторін виробничої діяльності підприємства неможливе для учнів молодших класів. Експерсія принесе їм реальну користь у тому разі, коли вона ретельно продумана, підготовлена вчителем і буде визначено певне коло питань.

В експерсії можна виділити такі основні етапи: підготовка вчителя і учнів до експерсії, проведення експерсії, підведення підсумків.

Організація і проведення експерсії

Учителю важливо якнайбільше дізнатися про об'єкт експерсії, уважно оглянути місцевість, визначити, на що слід звертати особливу увагу дітей, які є виробничі об'єкти, пояснити терміни, ознайомитися з маршрутом (він має бути безпечним і пролягати на невеликій відстані від школи).

Якщо експерсію буде проводити працівник виробництва, то вчитель ознайомлює його із завданням експерсії, обговорює питання методики її проведення.

Учитель складає план експерсії. Орієнтовно він може бути таким:

1. Мета експерсії.
2. Підготовча бесіда. Інструктаж до пішохідного маршруту.
3. Вступна бесіда на виробництві.
4. Порядок ознайомлення з виробництвом (розповідь учителя, спостереження учнів, пояснення спеціаліста виробництва).
5. Збирання ілюстрованого матеріалу, зразків сировини, напівфабрикатів.
6. Зустріч і бесіда з новаторами виробництва, людьми різних професій.
7. Підсумок експерсії.

Під час підготовчої бесіди вчитель пояснює мету експерсії, ознайомлює з об'єктом спостереження. Для активізації учнів можна запропонувати два-три запитання, на які вони дадуть відповідь після проведення експерсії. Це сприятиме спостереженню за певним планом, наприклад: «Як машини полегшують працю людей?», «Як залежить якість і кількість продукції від майстерності рук?». Учитель роз'яснює учням, що на експерсії потрібно дотримуватися вимог, які ставлять до уроку: уважно слухати, не розмовляти, організовано задавати питання; на виробництві триматися всім разом, переходити з одного приміщення в інше спокійно, організовано; під час спостереження ставати так, щоб було добре видно потрібний об'єкт.

Учитель проводить інструктаж до пішохідного маршруту від школи до об'єкта експерсії і навпаки, з'ясовуючи з учнями правила дорожнього руху.

Експерсії, зазвичай, розпочинають з проведення стислої вступної бесіди про порядок огляду виробництва. Оскільки увага учнів молодших класів нестійка, експерсороводів доцільно спрямовувати її на конкретний об'єкт спостереження, інколи ставлячи навідні запитання, які б сприяли зацікавленості дітей до нього. Молодші школярі не можуть одночасно слухати і спостерігати дії працівників або роботу машини, тому стисле пояснення експерсоровода треба чергувати із самостійним спостереженням.

Під час експерсії вчитель і експерсоровод ознайомлюють учнів із різними професіями. Тут є можливість безпосередньо показати учням, що для оволодіння тією чи іншою професією потрібно наполегливо і старанно вчитись, оволодіти знаннями з усіх шкільних предметів.

Під час експерсії учні за завданням учителя можуть збирати матеріал для колекцій або для виготовлення виробів. Але вчитель повинен попередити їх, що самовільно брати будь-що не можна.

Післяексперсійна робота пов'язана з обробкою зібраних матеріалів. Бажано провести підсумковий урок чи захід, до якого учні підготували б колекції, малюнки, дібрали б статті з газет про підприємство, яке вони відвідали, про його працівників.

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

(35 годин на тиждень)

I семестр

№ з/п	Тема уроку (заняття)	Практична робота, об'єкти праці	№ с.	Дата
1.	Робота з природними матеріалами. Декоративні аплікації з природних форм. Добір узорів. Послідовність створення аплікацій.	Створення декоративних аплікацій із природного матеріалу.	13	
2.	Аплікаційні композиції з природних форм. Композиційні елементи. Добір матеріалу й послідовність створення композицій.	Композиції з природного матеріалу: «Акваріум», декоративні квіти на площині.	15	
3.	Вироби з об'ємних природних форм. Вибір природних матеріалів відповідних форм для об'ємних виробів. З'єднання окремих деталей за допомогою пластиліну і клею.	Конструювання з природних матеріалів виробів об'ємної форми (тваринок, пташок, комах).	17	
4.	Сувеніри з насіння ясена та пір'я. Створення ескізів сувенірів. Добір матеріалів, з'єднання насіння і пір'я пластиліном.	Створення з природних об'ємних форм сувенірів («Ромашка», «Соняшник», «Пальмочки»).	19	
5-6.	Аплікації з використанням ниток. Види ниток. Послідовність виготовлення аплікацій з використанням ниток по контуру та з відрізків. Культура праці під час роботи з клеєм.	Створення аплікаційних зображень на основі з різних видів, кольорів і розмірів ниток.	21	
7.	Згинання і складання паперу. Властивості паперу й картону, їх застосування. Способи перегинання й складання цупкого паперу і картону.	Виготовлення способом перегинання і складання паперових виробів (тваринок, дитячих іграшок).	23	
8.	Згинання паперу і картону. Властивості паперу й картону, їх застосування та способи перегинання.	Виготовлення способом перегинання і складання паперових виробів (сумочок, дитячих іграшок).	25	
9.	Орнамент. Поняття про орнамент, його елементи й види. Послідовність складання геометричного орнаменту.	Складання з вирізаних геометричних фігур орнаментів у смужці, рамці; виготовлення дидактичної гри «Орнаментне доміно».	27	
10.	Рослинний орнамент. Зооморфний орнамент. Поняття про стилізацію. Послідовність складання рослинного орнаменту в квадраті та крузі.	Складання рослинного орнаменту з паперу та засушених листочків, квітів.	29	
11.	Витинанка. Витинанка як вид декоративної народної творчості. Способи створення ажурних візерунків технікою витинанки.	Виготовлення витинанки з орнаментальними узорами.	31	
12.	Новорічна витинанка. Витинанки як вид декоративної творчості. Послідовність виготовлення новорічних витинанок.	Вирізування з паперу новорічних витинанок.	33	
13-14.	Паперові об'ємні фігури. Елементи графічної грамоти. Розгортка виробу. Розмічання на папері й картоні. Способи виготовлення з них об'ємних фігур.	Виготовлення іграшок об'ємної форми, подарункових коробочок.	35	
15.	Об'ємні новорічні прикраси. Способи виготовлення новорічних прикрас.	Виготовлення новорічних прикрас (гірлянд, ліхтарика, сіток).	38	
16.	Іграшки з паперових кілець. Способи створення з паперових смужок ялинкових іграшок. Естетичність у виготовленні іграшок.	Виготовлення новорічних іграшок із паперових смужок (зайчика, котика, курчатка).	41	

17.	Іграшки з яєчної шкаралупи. Способи створення ялинкових іграшок з яєчної шкаралупи та відрізків паперу. Відтворення характерних ознак тварин у зображених іграшках.	Виготовлення новорічних іграшок з яєчної шкаралупи й паперу (пташок, звірів).	43	
<i>II семестр</i>				
18.	Оригамі. Історія виникнення оригамі. Паперова пластика. Техніка оригамі в паперопластиці.	Створення за схемою фігур журавлика, ворони, жабки технікою оригамі.	45	
19.	Моделі в техніці оригамі. Удосконалення навичок з виготовлення виробів технікою оригамі.	Створення за схемою фігур планера, човника технікою оригамі.	50	
20.	Декоративні квіти. Способи створення паперових квітів технікою оригамі. Естетичність у виготовленні декоративних квітів.	Складання з паперу декоративних квітів технікою оригамі.	53	
21-22.	Робота з пластиліном. Поняття про виробництво пластиліну. Послідовність ліплення виробів на площині з пластиліну. Гігієнічні вимоги під час роботи з пластиліном.	Ліплення з пластиліну окремих виробів і композицій на площині парно та групами.	55	
23.	Об'ємні вироби з пластиліну. Способи з'єднання деталей у цілісний виріб. Декоративне оздоблення виробів різнокольоровими узорами з пластиліну.	Ліплення з пластиліну виробів об'ємної форми (посуду, плодів, тваринок, пташок).	57	
24.	Композиція «Їжачок-добрячок». Створення з пластиліну та допоміжних матеріалів простої композиції.	Виготовлення з пластиліну та природних матеріалів композиції «Їжачок-добрячок».	59	
25.	Самообслуговування. Культура харчування. Правила поведінки за столом. Столовий посуд, його призначення. Сервірування столу.	Конкурс на краще сервірування столу групами учнів.	61	
26.	Самообслуговування. Догляд за одягом і взуттям. Інструменти та матеріали для шиття. Правила шиття та безпечної праці під час роботи з голкою.	Пришивання гудзиків.	63	
27.	Макетування. Поняття про макет. Використання готових пінопластових форм (призм, кубів) для макетування.	Створення з пінопластових форм і паперу макетів будівель, транспортних засобів.	65	
28.	Макетування одноповерхового будинку. Основні частини будинку, їх призначення. Будівельні професії.	Конструювання макета дачного будиночка.	67	
29.	Макетування із сірникових коробок. Способи використання і з'єднання зовнішніх та внутрішніх частин коробок в об'ємні макети.	Конструювання макетів, меблів, транспортних засобів із сірникових коробок.	69	
30.	Конструювання з деталей технічних наборів. Деталі технічного конструктора, їх призначення. Способи з'єднання у макет, модель.	Конструювання макетів і діючих моделей з деталей технічних конструкторів.	71	
31.	Конструювання за умовами і подібністю. Створення і вдосконалення конструкцій відповідно до поставлених умов і природних форм.	Виготовлення конструкцій з деталей технічних наборів.	73	
32-33.	Святкові вітальні серветки. Послідовність виготовлення вітальних серветок. Естетичність у виготовленні серветок.	Виготовлення серветок до Дня матері.	75	
34-35.	Експерсії. Ознайомлення з механічним устаткуванням, робітничими професіями та професіями обслуговувальної праці.	Експерсії до столярної і слюсарної шкільних навчальних майстерень та кабінету обслуговувальної праці.	77	

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ УРОКІВ

I семестр

Урок 1

Тема. Робота з природними матеріалами.

Мета. Закріпити вміння і навички учнів зі створення декоративних аплікацій із природного матеріалу; розвивати дитячу творчість, фантазію; виховувати естетичність, культуру праці.

Об'єкт праці: декоративні аплікації.

Матеріали та інструменти: листочки, квіти, черепашки, папір, клей, ножиці.

Наочність: зразки виробів, малюнки.

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку.

Учитель з'ясовує наявність в учнів листочків і черепашок, використовує за потреби резервний запас.

II. Мотивація навчально-трудової діяльності.

— Діти, розгадайте ребус.

ЛИ + 100 + К

— На цьому уроці будемо з листочків і черепашок створювати візерунки у квадраті та смужці за прикладами-малюнками і за власним задумом.

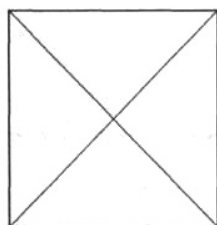
Учитель демонструє зразки аплікацій, малюнки.

III. Актуалізація знань учнів.

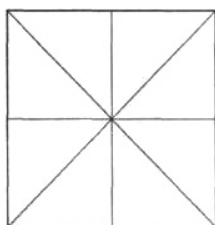
— Діти, пригадайте, що таке аплікація. (Аплікація — це наклеювання природного матеріалу чи паперу на основу.)

— Не тільки наклеювання, може бути й пришивання нитками; слово «аплікація» означає «накладання».

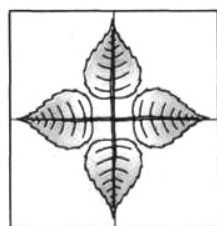
IV. Пояснення вчителя.

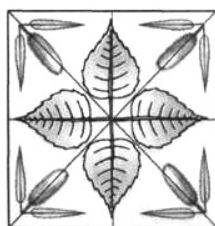
a

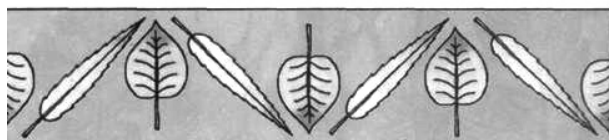
b

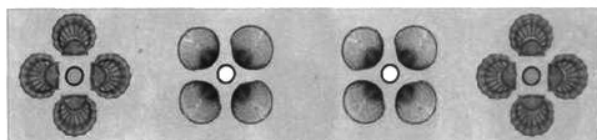
v

z

r

d

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

— Аплікація буває предметна, сюжетна і декоративна.

Предметна аплікація — це зображення окремих предметів.

Сюжетна аплікація — відображає сукупність подій, явищ (ілюстрації до оповідань, казок).

Декоративна аплікація — це орнаментні зображення, які використовують для прикрашання виробів.

Орнамент утворюють однакові геометричні чи рослинні елементи, що рівномірно повторюються. Слово «орнамент» означає «прикраса».

V. Послідовність трудових дій.

— Щоб утворити з аркуша паперу квадрат і смужку, потрібно перегнути аркуш навскоси й відрізати частину. Діти, звідки починають укладати візерунки у квадраті чи смужці? *(Із центру.)*

Учитель пропонує перегнути квадрат ще з протилежного боку, щоб утворилося чотири трикутники. Зауважує, що місце перетину лінії буде центром квадрата.

— За якої умови можна приклеювати листочки до паперу? *(Коли все буде викладено на папері.)*

— Які правила культури праці під час роботи з клеєм? *(Працювати на квадратній дощечці або клейонці; витирати клей серветкою.)*

VI. Самостійна робота учнів.

Діти укладають візерунки у квадраті та смужці за малюнками.

Учитель стежить, щоб діти симетрично розміщували листочки, дотримувалися культури праці. Учням, які виконали завдання, пропонує створити орнамент із черепашок чи листочків за власним задумом.

VII. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

Учитель пропонує для колективного обговорення два-три дитячі орнаменти. Схвальне ставлення має бути майже до всіх учнівських виробів, але найвищу похвалу отримують школярі, які проявили творчість під час створення візерунків за власним задумом.

VIII. Підсумок уроку.

— Діти, яку з трьох видів аплікацій ви сьогодні виконали? *(Декоративну.)*

— На наступному уроці будете створювати сюжетну аплікацію.

IX. Прибирання робочих місць.

Урок 2

Тема. Аплікаційні композиції з природних форм

Мета. Вчити учнів створювати силуетні композиції з природного матеріалу; розвивати дитячу творчість, фантазію; виховувати акуратність, естетику в роботі.

Об'єкт праці: композиції з природного матеріалу.

Матеріали та інструменти: засушені листочки, квіти, трави, цупкий і кольоровий папір, клей, ножиці.

Наочність: зразки виробів.

Дата

Клас

Додатковий

матеріал до уроку

Хід уроку

I. Організація учнів до уроку.

За завданням учителя учні готують до роботи листочки різних форм і розмірів, квіти, трави, аркуш альбомного паперу або використані диски для основи.

II. Мотивація навчально-трудова діяльності.

— На цьому уроці ви будете створювати з природного матеріалу силуетні зображення, поєднуючи їх у композицію, та виготовите сувеніри, які можна буде подарувати своїм близьким та знайомим. (Учитель демонструє окремі зразки виробів.)

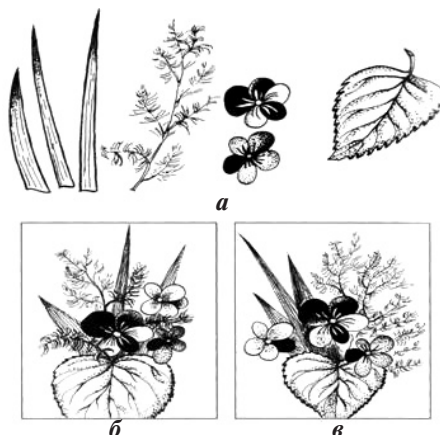

III. Послідовність трудових дій.

Учитель проводить з учнями бесіду, під час якої вони пригадують послідовність виконання аплікації з природного матеріалу.

- 1) Скласти ескіз або перевести контури малюнка на основу-тло;
- 2) дібрати аплікаційний матеріал;
- 3) розмістити матеріал відповідно до контурів на тло;
- 4) наклеювати спочатку основні деталі, а потім допоміжні.

— Для сюжетної аплікації обов'язково треба дібрати сюжет, який відображатиме сукупність подій, ситуацій, явищ, наприклад, ілюстрації до оповідань, казок.

Учні повторюють правила культури праці, яких треба дотримуватися під час роботи з клеєм:

- щоб не вимазати клеєм столи, треба працювати на підкладній дощечці або клейонці;
- клей наносити на папір тонким шаром;
- для витирання рук використовувати серветку.

IV. Самостійна робота учнів.

Діти виготовляють із природного матеріалу сувеніри «Акваріум», «Квіти», а також сюжетні композиції за малюнками та власним задумом. Учитель стежить за правильним розміщенням деталей на основі-тлі, акуратністю та естетикою виконання аплікаційних робіт, у разі потреби допомагає учням.

Під час самостійної роботи доцільно використати функціональну музику — музичний супровід, який створює на уроці позитивний емоційний фон, підвищує настрій учнів, їх працездатність.

V. Аналіз та оцінювання учнівських робіт.

Учитель організує виставку кращих учнівських робіт. Школярі розглядають їх, пояснюють, чому вони їм подобаються. Учитель акцентує увагу на творчих виразах, об'єктивно оцінюючи працю дітей.

VI. Підсумок уроку.

— Діти, що ви навчилися сьогодні виготовляти? (*Сувеніри «Акваріум», «Квіти».*)

VII. Прибирання робочих місць.

Оскільки після закінчення роботи, зазвичай, залишається природний матеріал, учитель попереджає учнів, щоб вони не викидали залишків у смітник, а зібрали їх у раніше заготовлені пакетики й поклали в шафу для резервного фонду.

Чергові перевіряють чистоту робочих місць.